

לכבוד

מר אליקים רובינשטיין

היועץ המשפטי לממשלה

רחוב סלאח אל-דין 29

ירושלים

בדואר

ובפקס: 02-6274481

שלום רב,

הנדון: מדיניות מפלה וכוחנית של המשטרה במהלך הפגנות המחאה של הציבור הערבי ולאחריהן

בעקבות אימוץ מדיניות מפלה וכוחנית של המשטרה כלפי אזרחים ערבים פלסטינים הן במהלך הפגנות המחאה של ציבור זה והן לאחריהן, הריני לפנות אליך כדלקמן:

1. על פי מידע הנמצא בידינו, שמקורו התנסות עורכי דין מארגונו במהלך יצוג עצורים ערבים שנעצרו בעקבות הפגנות המחאה האחרונות של הציבור הערבי וכן תלונות שהגיעו אלינו מאותו ציבור, עולה תמונה קשה ומצערת של מדיניות מפלה ואלימה נגד אותם מפגינים ועצורים.

2. מטרת מכתב זה היא להציג חלק מהמידע שבידינו אשר בהסתמך עליו הגענו למסקנתנו לעיל. בעקבות הצגת מידע זה נדרוש להנחות את רשויות אכיפת החוק לא להפלות נגד אזרחים ערבים שנעצרו בעקבות הפגנות המחאה האחרונות, ובאופן יותר מפורש להנחות את אותן רשויות לא לנהוג נגדם בכוחניות, ובטח לא ביד קשה.

3. א. בטרם הצגת המידע האמור, נזכיר כי העובדה שהתנהגות המשטרה במהלך הפגנות המחאה האחרונות, לרבות השימוש בירי בנשק חי, גיוס צלפים נגד מפגינים, והריגת 13 אזרחים פלסטינים, לא הניעה רשויות אחרות שתפקידן שמירה על שלטון החוק להביע עמדה נחרצת נגד השימוש הקטלני בכוח מצד המשטרה, הינה עובדה מצערת ומסוכנת כאחת.

ב. לא מיותר לציין גם כי רף השמירה על סטנדרטים מינימאליים של הגינות וזכויות החשוד בקרב כוחות הביטחון הישראליים הינו מתחת לסטנדרטים אלו, כאמור בדו"חות ארגוני זכויות אדם בינלאומיים. מכאן שהדרישה מכוחות אלה להפעיל יד חזקה בביצוע משימותיהם יוצרת סכנה אימננטית ומיידית לפגיעה בזכויות האדם של האזרחים העומדים מולם ברחוב או בחדרי החקירות.

4. להלן נתונים שבידינו אודות תפקוד רשויות אכיפת החוק במהלך הפגנות המחאה, החזקתם עצורים ערבים, והאשמתם:

ירי על מפגינים

5. שלושה עשר אזרחים פלסטינים נהרגו מירי של כוחות משטרה במהלך הפגנות המחאה של הציבור הערבי בישראל שהחלו בסוף חודש ספטמבר. הירי על המפגינים היה בניגוד להוראות הפתיחה באש של המשטרה עצמה, הקובעות כי ירי מותר רק במקרה של סכנה מוחשית ומיידית לחיים. כראיה ישירה להפרת הוראות הפתיחה באש מצד המשטרה ניתן להזכיר את עובדת אי השימוש באמצעים חלופיים להתמודדות עם ההפגנות. ראיה נוספת לשימוש הלא חוקי של המשטרה בירי על המפגינים הן הצהרותיו של ניצב אליק רון נגד הציבור הערבי בכלל ונגד נציגיו הנבחרים בכלל. באזור פקודו של ניצב רון נהרגו כל 13 האזרחים הפלסטינים.

6. מירי המשטרה על המפגינים נפצעו כ- 1000 אזרחים, רובם מפגיעות בחלק העליון של הגוף. המשטרה השתמשה, בין היתר, בקליעי ברזל מצופה גומי ובקליעי דומדום, יחד עם השימוש באש חיה. אין ספק כי ירי של צלפים מגגות בניינים, לרבות מגג בית משפט בנצרת, תרם רבות לפציעות בחלק הגוף העליון. העובדה שרוב הפגיעות היו, כאמור, בחלק העליון של הגוף מחזקת את ההנחה שהשימוש בירי היה בניגוד להוראות הפתיחה באש.

7. ארגוני זכויות אדם בינלאומיים גינו את השימוש המופרז בנשק של כוחות המשטרה הן משום שלא היה בו צורך, והן משום הפרת כללי הפתיחה באש של המשטרה בעצמה. ארגון Amnesty International הודיע ביום 9.10.2000 כי:

"Since 29 September, Israeli security forces have frequently used excessive force on demonstrators when lives were not in immediate danger... In many cases the Israel Defence Forces (IDF), the Israel Police and the Border Police have apparently breached their own internal regulations on the use of force, as well as international human rights standards on the use of force and firearms"

8. ועדת חקירה המורכבת משלושה ארגוני זכויות אדם בינלאומיים הגיעה למסקנה דומה. הרכב הועדה, אשר ערכה את בדיקתה בימים 4-8 באוקטובר 2000 כלל את Euro-Mediterranean Human Rights Network(EMHRN), the International Federation of Human Rights(FIDH)and the International Committee of Jurists (ICJ)-Sweden. אחת המסקנות המרכזיות של ועדת הבדיקה היתה בדבר השימוש הלא פרופורציונאלי של כוחות המשטרה לעומת הסכנה שנשקפה, אם בכלל, אליהם:

"In response to both peaceful and violent demonstrations by Palestinians both within the Occupied Territories and Israel, Israeli Forces (IDF, police and border patrols) have used excessive force disproportionate to the threat faced. This has occurred repeatedly in different locations throughout the affected areas."

9. ארגון Human Rights Watch ערך חקירה משלו, בין היתר, לגבי הפגנות המחאה של תושבי אום אל-פחם בימים 1-3 באוקטובר 2000. מסקנתו של הארגון, כפי שעולה מהדו"ח שפורסם ביום 11 באוקטובר 2000 היא:

"Human Rights Watch's investigation of clashes in the Israeli town of Um al-Fahm, the West Bank town of al-Bireh/Ramallah, and the Netzarim junction in the Gaza Strip documented repeated excessive use of lethal force against unarmed Palestinian demonstrators who posed no imminent danger of death or serious injury to security forces or to others... In addition to its frequent use of live ammunition, Israeli security forces relied heavily on rubber bullets and plastic-coated steel bullets, despite their lethality in such situations, for purposes of crowd control and dispersal. By contrast they made significantly little use of tear gas, even when evidence suggests that tear gas was more effective in dispersing protestors. "

כן מוסיף ארגון זכויות האדם כי:

"At no time on either day [1-2/10] do the security forces appear to have faced imminent threats to their lives or serious injury. On both days wind conditions allowed security forces to use tear gas effectively to disperse the demonstrators when

they wished to do so. On October 3 the crowd dispersed on its own when they arrived at the junction and found no police forces present.”

שימוש בכוח נגד מפגינים ואזרחים אחרים

10. כוחות המשטרה שבאו להתמודד עם הפגנות המחאה של הציבור הערבי בישראל התנהגו לא אחת בברוטליות כלפי אזרחים אשר לא היוו כל סכנה לאותם אנשי משטרה. כמה דוגמאות יכולות להמחיש את האלימות המשטרתית הלא חוקית אשר כללה הכאת אזרחים, ירי עליהם, ועיכוב אמבולנסים.

א. מקרה זה הוא הידוע מכל שכן שודר בחדשות הערוץ 2. מדובר בהכאתן של האחיות ח'אולה ונסרין ח'ורי מנצרת ביום 1.10.2000. שתי נשים אלה לא היוו כל סכנה לפקעת השוטרים שסבבה אותן והיכתה אותן.

ב. ביום 1.10.2000 נערכה הפגנת מחאה סוערת בכפר ג'דידה – מכוני. במהלך ההפגנה חסמו המפגינים את הכביש הראשי. המפגינים שרו סיסמאות שונות במהלך ההפגנה, לרבות סיסמאות נגד ניצב אליק רון. בערב, לאחר תום ההפגנה, תושבים מהכפר ג'דידה הבחינו בכוח משטרה, כנראה כוח יחידה מיוחדת, המונה כ- 50 איש אשר נכנסו אל הכפר ירו על מכוניות חנויות, ניפצו את חלונותיהם, נכנסו לכמה בתים וחוללו בהם מהומה. תושבים מהכפר ניסו להתקשר למשטרה לבקש עזרה ולדווח על הנזק לרכוש שנגרם על ידי כוח זה, אך המשטרה מיאנה לספק עזרה לאותם תושבים.

ג. ביום 2.10.2000 נסע ד"ר עאמר רמזאן יחד עם אשתו מרלין לבקר קרובים בנצרת. לפתע נורה צרור יריות לכיוון המכונית שבה נסעו בני הזוג. חלונות המכונית נשברו ומרלין, אשתו של ד"ר עאמר, נפגעה בזרועה ובחזה. ד"ר עאמר עצר את המכונית, יצא ממנה והתחנן לשוטרים היורים להפסיק לירות ולהזעיק אמבולנס. השוטרים השליכו את ד"ר עאמר ארצה עם הפנים למטה. השוטרים עזבו את זירת האירוע מבלי להזעיק שום עזרה רפואית. מרלין עברה שלושה ניתוחים והיא נמצאת כיום בבית חולים רמב"ם במצב קשה.

ד. ביום 3.10.2000, בסביבות השעה חמש אחר הצהריים, עדים ראו את המשטרה מכה את נהג האמבולנס מר נאדר אבו ניקולא. מר אבו ניקולא נסע יחד עם שלושה עוזרים לבית החולים האיטלקי בנצרת כדי להעביר משם חולה אל בית חולים רמב"ם בחיפה. כ- 500 מטר מבית החולים עצרו שוטרים את האמבולנס. הם הודיעו לו כי הדרך סגורה למעבר מכוניות. מר אבו ניקולא ניסה להסביר להם את חשיבות נסיעתו. בתגובה, אחד השוטרים היכה אותו בפנים והורה לו לחזור. מר אבו ניקולא ניסה להודיע לבית החולים האיטלקי במכשיר הקשר אודות עיכובו, אך אז התנפלו על האמבולנס שוטרים נוספים ושברו את המראה. האמבולנס חזר על עכבותיו ונאלץ לנסוע בדרך ארוכה יותר אל בית החולים.

יש להוסיף על האמור לעיל, כמובן, את עמידת המשטרה מן הצד כאשר הותקפו אזרחים ערבים, בעיקר מדובר באי מתן עזרה לאזרחים הפלסטינים מנצרת שהותקפו על ידי תושבים יהודים מנצרת עלילית ביום 8.10.2000. תחת הרגעת הרוחות והגנת תושבי נצרת, המשטרה בחרה לירות תושבי נצרת שיצאו להגן על עצמם.

שימוש בכוח נגד עצורים

11. שימוש המשטרה בכוח אינו מצומצם להתמודדות עם הפגנות מחאה, אלא גם כולל את שלב המעצר. נדגיש, כי השימוש בכוח על ידי המשטרה, או כל גוף חוקר אחר, הינו עבירה פלילית, עוולה אזרחית ועוולה חוקתית. ראו גם את פסיקת בית המשפט העליון בעניין איסור העינויים בג"ץ 5100/94 הועד הציבורי נגד עינויים ואח' נ' ממשלת ישראל ואח', וכן את פסק הדין בעניין עריכת משפט חוזר למורשעי רצח הילד דני כץ מ"ח 2478/99 מוחמד סביחי ואח' נ' מדינת ישראל.

להלן שתי דוגמאות הממחישות את שימוש המשטרה בכוח נגד עצורים ערבים:
א. ב"שפ (נצרת) 33/00 מ"י נ' תאופיק דראושה ואח' (ניתן ביום 10.10.2000). בית המשפט המחוזי קיבל את ערעור המדינה על החלטת בית משפט השלום לערער נגד שחרורו ממעצר של מר דראושה. מר דראושה הוכה על ידי המשטרה בזמן המעצר, הושכב ארצה, והובא כלב על מנת להפחידו עד שיוודה כי זרק אבנים על המשטרה.

ב. ב"שפ (נצרת) 34/00 מ"י נ' ויסאם ג'זאלי ואת' (ניתן ביום 10.10.2000). בית המשפט המחוזי קיבל את ערעור המדינה נגד החלטת בית המשפט השלום לשחרר את מר ג'זאלי. מר ג'זאלי הופיע לדיון בבית המשפט המחוזי עם פצעים בראש, כתף נקועה, ועין שחורה. על חולצתו של מר ג'זאלי היו סימני דם.

אישומים בלתי סבירים

12. תופעה נוספת שהתגלתה לעורכי דין המייצגים עצורים ערבים שנעצרו בעקבות הפגנות המחאה היא אישומים שונים ומשונים, שבינם לבין מטרת הדין הפלילי (להבדיל מדין הנקמה) ולא כלום. דוגמה בולטת לכך נמצאת בכתב אישום שהוגש לבית משפט מחוזי נגד מר אשרף עודה. בכתב האישום צויין כי:

"הנאשם נטל חלק בהתקהלות אסורה... עודד את חבריו להתפרע, ואף שפך עליהם מים על מנת לצמצם את השפעתו של הגז שנורה על ידי כוחות הביטחון בשופכו מים על ההמון."

על יסוד האמור לעיל, אפוא, אבקשך:

- א. להורות על חקירת הריגתם של 13 אזרחים פלסטינים מירי המשטרה ו/או אזרחים יהודים, במהלך הפגנות המחאה האחרונות ולהעמיד את האחראים לדין פלילי.
- ב. להורות על חקירת מדיניות המשטרה לפתוח באש כלפי מפגינים ערבים.

אודה לתגובתך בהקדם.

בכבוד רב,

מרואן דלאל, עו"ד